

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos
Sudarytai Plano projekto rengimo darbo grupei

2020-10-13 Nr. S-117

Kultūros ministru Mindaugui Kvietkauskui

Kopija: Lietuvos Respublikos Seimo
Kultūros komitetui

DĖL KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO IR AKTUALIZAVIMO POLITIKOS 2020–2024 METŲ VEIKSMŲ PLANO PROJEKTO

Etninės kultūros globos taryba (toliau – EKG) išnagrinėjo Kultūros ministerijos (toliau – KM) parengtą Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020–2024 metų veiksmų plano (toliau – Planas) projektą ir savo posėdyje (įvykusį 2020-10-13 ryte) kolegialiai priėmė savo išvadą dėl Plano projekto, kurias per savo atstovę EKG pirmininkę teikia Plano projekto rengimo darbo grupei ir kultūros ministru:

1. Pritariame KM Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo tarybos, Valstybinės kultūros paveldo komisijos ir kitų institucijų pateiktai išvadai, kad Plano rengimo proceso skuba yra neadekvati, dėl kurios gali nukentėti šio dokumento ir numatomų priemonių veiksmų kokybė. Dėl to siūlome neskubėti tvirtinti Plano projekto, kol jis nebus pakankamai išstbulintas ir išsamiai aptartas bei suderintas tiek su šioje srityje veikiančiomis institucijomis, tiek su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais visuomenės atstovais. Iki šiol nebuvo sudaryta galimybė pareikšti savo nuomonę dėl Plano projekto ne tik susijusioms mokslo ir studijų institucijoms (pvz., Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui, Lietuvos istorijos institutui, Lietuvos muzikos ir teatro akademijai, Vytauto Didžiojo universitetui, Vilniaus universitetui ir kt.), nevyriausybinėms organizacijoms (pvz., Lietuvos etninės kultūros ugdytojų sąjungai, Lietuvos tautodailininkų sąjungai), bet ir kolegialioms ekspertinėms institucijoms, kadangi KM joms 2020.09.10 nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas (4 darbo dienos) neracionalus atsižvelgiant į kolegialių institucijų darbo specifiką (pvz., LR Seimo patvirtinti Etninės kultūros globos tarybos nuostatai nustato, jog medžiaga EKG posėdžiams turi būti pateikta prieš 5 darbo dienas).

2. Planas skirtas Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos koncepcijos (toliau – Koncepcija) įgyvendinimui, tačiau kai kurių Plane numatytų priemonių turinys neatitinka su jomis siejamų veiksmų, perimtų iš Koncepcijos, turinio. Pavyzdžiui, Plano 1.2.1 veiksmas (atitinkantis Koncepcijos 41.2.1 punktą) yra „tobulinti teisinį reglamentavimą, suderinant tarpusavyje su materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsauga susijusius teisės aktus ir tarptautinius šalies įsipareigojimus“, tačiau jam skirtos priemonės numato ne suderinimą, bet tik atskirų įstatymų keitimą; tuo tarpu įvairių įstatymų (susijusių vien su materialiu paveldu) nuostatų suderinimą numato 1.2.4 veiksmo įgyvendinimui skirta priemonė, nors šio veiksmo (atitinkančio Koncepcijos 41.2.5 punktą) turinys apima tik tarpinstitucinio bendradaravimo

užtikrinimą.

3. EKG T prieštarauja Plano 1.2.1 veiksmo priemonei parengti Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo naują redakciją (prie vykdytojų priskirta tik KM ir LNK C), kadangi šios priemonės poreikis yra visiškai nepagrįstas. Atkreipiame dėmesį, kad būtent šiame įstatyme yra įvardyta etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo valstybinė globa, be to, apibrėžiamas šioje srityje veikiančios EKG T (padedančios Seimui ir Vyriausybei spręsti strateginius klausimus) statusas, uždaviniai ir funkcijos, tačiau minėtos Plano 1.2.1 veiksmo priemonės vykdytojais numatyta tik KM ir Lietuvos nacionalinis kultūros centras (toliau – LNK C). Palyginimui, numatant kitose priemonėse keisti teisės aktus, nustatančius LNK C ir Kultūros vertybių departamento (toliau – KVAD) struktūrą, prie vykdytojų priskirta ne tik KM, bet ir tiesiogiai susijusios institucijos – LNK C, KVAD.

4. Įgyvendinant Plano 1.1 uždavinį „Sukurti efektyvią ilgalaikę materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos nacionalinę plėtros programą“ numatyta parengti Kultūros ir kūrybingumo plėtros programą, paskiriant šios priemonės vykdytoju tik KM. Šioje programoje turi tilpti ne tik Plano priemonės, bet ir priemonės iš valstybinės Etninės kultūros plėtros programos, išbrauktos iš Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo remiantis nauju Lietuvos Respublikos Strateginio valstybės valdymo įstatymo nuostatomis – svarstant Seime šiuos pakeitimus nutarta, kad Etninės kultūros plėtros programos priemonės turi būti integruotos į KM rengiamą bendrą kultūros programą. Pagal Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymą EKG T turėjo inicijuoti ir padėti Vyriausybei parengti valstybinę Etninės kultūros plėtros programą, tad atitinkamai turėtų padėti KM parengti Kultūros ir kūrybingumo plėtros programą.

5. EKG T nėra numatyta kaip vykdytoja nė vienoje Plano priemonėje, nors jos yra tiesiogiai susijusios su Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme įvardytomis EKG T strateginėmis veiklomis. Pavyzdžiui, EKG T kaip vykdytoją būtina įrašyti veiklose 1.2.2, 1.2.3, 1.2.4, 1.2.5, 1.3.1, 1.3.3, 1.3.5, 1.3.6, 1.4.1, 1.4.3, 1.4.4, 1.4.5, 1.4.6, 1.5.1, 1.6.1, 1.6.4.

6. Sutinkame su KM Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo tarybos 2020 m. rugsėjo 14 d. posėdyje pateikta išvada, kad Plano projekte akivaizdžiai vyrauja dėmesys materialiam paveldui, trūksta nematerialiam kultūros paveldui skirtų priemonių. Atkreipiame dėmesį į šiuos esminius trūkumus:

6.1. Įgyvendinant 1.6.4 veiksmą planuojama parengti tik materialiam paveldui skirtą Kultūros paveldo apsaugos rėmimo programos įstatymo projektą ir sukurti vien materialaus kultūros paveldo fondą / programą. Taigi šiose priemonėse nematerialus kultūros paveldas yra akivaizdžiai eliminuotas;

6.2. Nematerialiam kultūros paveldui skirtos priemonės per menkos: pavyzdžiui, įgyvendinant 1.2.3 veiksmą „optimizuoti ir efektyvinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugą ir administravimo kokybę, kad gyventojams būtų teikiamos kokybiškos paslaugos“ numatyta tik įsteigti Nacionalinį paveldo apsaugos kompetencijų centrą prie KM, parengti rekomendacijas savivaldybėms dėl etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo; įgyvendinant 1.2.5 veiksmą „užtikrinti UNESCO materialaus ir nematerialaus paveldo valdymo efektyvumo didinimą“ planuojama tik atnaujinti ir atitifikuoti UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos vertimą į lietuvių kalbą; įgyvendinant 1.4.1 veiksmą „plėtoti nacionalinį sąmoningumą, puoselėjant kultūrinę toleranciją ir supratimą apie vertingą ir reikšmingą materialų ir nematerialų kultūros paveldą, skatinant jo pažinimą šiuolaikinėje visuomenėje“ numatoma tik suaktyvinti kultūros paveldo vertybių įtraukimą į UNESCO sąrašus, kitus sąvadus; įgyvendinant 1.4.3 veiksmą „puoselėti etnografinių regionų

savitumą, užtikrinti etninės kultūros reiškinių sklaidą” numatoma tik parengti, išleisti leidinius, surengti renginius, įgyvendinti mokymo ir edukacines programas, neįvardijant jų konkrečios sąsajos būtent su etnografiniais regionais;

6.3. Kai kurias su etnine kultūra ir nematerialiuoju kultūros paveldu susijusias priemones numatyta įgyvendinti pernelyg vėlai: pavyzdžiui, tik 2023 m. parengti rekomendacijas savivaldybėms dėl etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo (1.2.3. veiksmas), 2023 m. parengti į UNESCO sąrašus jau senokai įrašytų vertybių (kryždirbystės, sutartinių) tęstinumo ir sklaidos planus;

6.4. Kai kuriuose Plano atskiruose veiksmuose yra įvardytas šalia materialaus paveldo ir nematerialus paveldas, tačiau tų veiksmų priemonėse vietos nematerialiam paveldui nebelieka (pvz, 1.2.4; 1.3.1; 1.5.1 veiklos), arba į priemonių atsakingus vykdytojus įtraukiamos tik už materialų paveldą atsakingos institucijos (pvz., 1.3.3., 1.5.1 veiklų priemonėse).

7. Atkreipiame dėmesį, kad Plano projekto rengimo darbo grupės sudėtyje KM atstovauja tik materialų kultūros paveldą kuruojančios viceministrė Ingrida Vėliūtė (kuriai pavestos darbo grupės vadovės funkcijos) ir vyriausia specialistė Kristina Krištaponienė (darbo grupės vadovo pavaduotoja), o KM nematerialaus kultūros paveldo atstovų nėra. Todėl siūlome papildyti Plano projekto rengimo darbo grupės sudėtį įtraukiant kaip KM atstovę ir viceministrę Zitą Bružaitę, atsakingą už nematerialaus kultūros paveldo sritį.

Remiantis pateiktomis pastabomis, siūlome iš esmės tobulinti Plano projektą, sudaryti tinkamas sąlygas pateikti savo siūlymus šios srities kolegialioms ekspertinėms institucijoms, valstybinėms įstaigoms, mokslo ir studijų institucijoms, nevyriausybinėms organizacijoms, vietos bendruomenėms ir kitiems suinteresuotiems asmenims.

EKGT vardu

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė